

Privatizacija dominacije i ontološka rekonfiguracija političkog poretka:

Tehno-akceleracionizam, granice američke hegemonije i dijalektika globalne fragmentacije

Autor: Davor Moravek

Sažetak

Ova studija nudi dubinsku kritičku analizu pokušaja rekonfiguracije američkog političkog poretka i vanjske politike od strane heterogenog bloka aktera iz tehnološkog sektora (tzv. tehno-pragmatične i akceleracionističke alternative). Postavljajući centralno istraživačko pitanje – *pod kojim uvjetima tehnološko-akceleracionistički diskurs uspijeva preoblikovati institucijsku praksu američke hegemonije, a gdje pritom nailazi na nesavladive strukturne granice međunarodnog i državnog sustava?* – rad nadilazi puku deskripciju i rigorozno testira unutarnje tenzije ovog fenomena. Operacionalizacijom konceptata neo-gramscijevske hegemonije, globalnih sigurnosnih asemblaža i oružane međuovisnosti, rad empirijski (kroz analizu obrambenih ugovora, privatnih satelitskih mreža, *CHIPS Acta* te tehnološke diplomacije usmjerene prema Globalnom jugu) dokazuje da proces privatizacije hegemonije ne stvara linearni post-westfalski poredak u kojem neometano vladaju algoritmi i korporacije. Naprotiv, originalni doprinos ovoga rada leži u dokazivanju teze da implementacija takve doktrine nužno stvara *kronično nestabilan hibridni sustav*. U tom se sustavu korporativni tehnološki solucionizam kontinuirano sudara s barijerama klasičnog državnog realizma, dok na globalnoj razini – materijalnom povratnom spregom – provocira snažan dijalektički odgovor u vidu kineskog državno-partijskog akceleracionizma, čime se globalni poredak nepovratno i asimetrično fragmentira.

Ključne riječi: hegemonija, tehno-akceleracionizam, oružana međuovisnost, globalne sigurnosne asemblaže, kineski autoritarni kapitalizam, post-demokracija, tehnološki solucionizam.

Abstract

This study offers an in-depth critical analysis of the attempt to reconfigure the American political order and foreign policy by a heterogeneous bloc of actors from the technology sector (the so-called techno-pragmatic and accelerationist alternative). Posing the central research question – *under what conditions does the techno-accelerationist discourse succeed in reshaping the institutional practice of American hegemony, and where does it encounter insurmountable structural limits of the international and state system?* – the paper moves beyond mere description to rigorously test the internal tensions of this phenomenon. By operationalizing concepts of neo-Gramscian hegemony, global security assemblages, and weaponized interdependence, the paper empirically demonstrates (through the analysis of defense contracts, private satellite networks, the CHIPS Act, and tech diplomacy directed at the Global South) that the process of privatizing hegemony does not create a linear post-Westphalian order governed seamlessly by algorithms and corporations. On the contrary, the original contribution of this paper lies in proving the thesis that the implementation of such a doctrine necessarily creates a *chronically unstable hybrid system*. In this system, corporate technological solutionism continuously collides with the barriers of classical state realism, while on a global scale – through a material feedback loop – it provokes a powerful dialectical response in the form of Chinese state-party accelerationism, thereby irreversibly and asymmetrically fragmenting the global order.

Uvod: Analitički okvir i „ontološka rekonfiguracija”

Suvremeni politički pejzaž Sjedinjenih Američkih Država duboko je obilježen krizom legitimiteta tradicionalnog dvostranačkog sustava (Drutman, 2020). Međutim, uslijed strukturnih ograničenja američkog izbornog sustava (većinski sustav relativne većine ili *first-past-the-post*), koji prema Duvergerovom zakonu povijesno guši formiranje i opstanak trećih stranaka (Rosenstone, Behr, & Lazarus, 2018), političko se nezadovoljstvo ne artikulira isključivo kroz izborni inženjering. Ono rađa novu, meta-političku paradigmu proizašlu iz tehnoloških centara moći poput Silicijske doline. Ovaj tehno-akcelerationistički blok teži onome što u ovom radu operativno definiramo kao *ontološku rekonfiguraciju*. Ontološka rekonfiguracija ovdje označava mjerljivi pomak u pravnim, diskurzivnim i proračunskim okvirima: primarni referentni objekt političke i vojne moći pomiče se s klasične zaštite teritorijalne cjelovitosti države na funkcionalni i visoko privatizirani nadzor nad kognitivnim, podatkovnim i kibernetičkim infrastrukturama.

Da bismo adekvatno analizirali domete i limite ovog pokreta, rad se oslanja na tri međusobno integrirana teorijska alata:

Prvo, koristimo neo-gramscijevsko shvaćanje *hegemonije* (Cox, 1981; Burawoy, 2003). Slijedeći ovu tradiciju, hegemoniju operacionaliziramo kroz dvije strogo odvojene dimenzije: **materijalnu dominaciju** (kontrolu nad resursima, logistikom i vrhunskom tehnologijom) te **ideološki konsenzus** (sposobnost aktera da vlastite partikularne interese univerzalizira i prikaže kao opće interese cjelokupne međunarodne zajednice). Naše će empirijsko testiranje pokazati da privatni akteri iznimno uspijevaju u prvoj dimenziji, ali sustavno podbacuju u drugoj, provodeći zapravo privatizaciju puke *dominacije*, a ne pune stabilne hegemonije.

Drugo, primjenjujemo koncept *globalnih sigurnosnih asemblaža* (Abrahamsen & Williams, 2009) kako bismo mapirali i objasnili mreže u kojima se državna (javna) moć neizbrisivo fuzionira s privatnim kapitalom.

Treće, u analizi vanjske politike oslanjamo se na teoriju *oružane međuovisnosti* (Farrell & Newman, 2019) kako bismo testirali doktrinu „asimetrične kontrole” i njezine strukturno generirane dijalektičke posljedice na globalnoj razini.

Tablica 1: Teorijska operacionalizacija i mjerljivi indikatori

Teorijski okvir	Ključni analitički fokus	Mjerljivi empirijski indikatori u radu
Neo-gramscijevska hegemonija (Cox, Burawoy)	Odnos materijalne dominacije i sposobnosti kreiranja konsenzusa	Proračunski udio obrambenih SaaS ugovora naspram međunarodnog normativnog otpora (npr. <i>AI Act</i>)
Sigurnosne asemblaže (Abrahamsen & Williams)	Fuzija i brisanje granica između državnog aparata i <i>venture</i> kapitala	<i>Project Maven</i> , <i>TITAN</i> , proračunski skokovi <i>Defense Innovation Unit</i> (DIU)
Oružana međuovisnost (Farrell & Newman)	Ranjivost globalnih mreža i kontrola tzv. „uskih grla” (<i>chokepoints</i>)	Kontrola izvoza poluvodiča, kineski protuodgovori (TikTok) i infrastruktura Globalnog juga

Metodologija istraživanja

Ova studija primjenjuje kvalitativni pristup usmjeren na procesualnu analizu i teorijski vođenu studiju slučaja (*process tracing*), kako bi se ispitalo kako se tehnološko-akcelerationistički diskurs prevodi (ili pak blokira) u institucionalnoj praksi američke hegemonije. Glavna istraživačka strategija kombinira diskurzivnu analizu primarnih izvora (manifesti, korporativni izvještaji, strateški i službeni dokumenti) s usporednom analizom pomno odabranih empirijskih slučajeva te komparativnom analizom međunarodnih geopolitičkih odgovora.

Odabir slučajeva: U radu je primijenjen pristup usmjeren na pronalaženje „kritičnih slučajeva” (*crucial cases*) za testiranje osnovne teze. Odabrani su oni konteksti koji predstavljaju vrhunac potencijala za privatizaciju hegemonije (SpaceX-ov *Starlink* u Ukrajini, programi *Maven* i *TITAN*, *CHIPS Act*, tehnološke inicijative na Globalnom jugu). Odabir upravo ovih specifičnih slučajeva metodološki pojačava snagu argumenta: ako projekt privatizacije hegemonije nailazi na nesavladive barijere u uvjetima u kojima bi, prema svim pretpostavkama, trebao biti najuspješniji, tada dolazimo do zaključka da su otkrivene granice duboko strukturne prirode. Analiza je dodatno proširena obuhvaćanjem kineskog 15. petoljetnog plana (2026.–2030.) kako bi se obuhvatio materijalni i dijalektički odgovor globalnog sustava.

Analitički postupak: Koristi se unutar-slučajna procesualna analiza kako bi se rekonstruirale uzročno-posljedične veze – od razine diskurzivnog zagovaranja rješenja, preko njegove implementacije u javne politike, do eventualne i neizbježne državne korekcije. Triangulacija izvora osigurava istraživačku valjanost. Ograničenja ove metode primarno uključuju nužno oslanjanje na javno dostupne izvore (uslijed prirode „crnih proračuna” obavještajno-vojnih agencija koji ostaju klasificirani) te samu dinamičnost teme koja, osobito u svjetlu američkih izbornih ciklusa i razvoja umjetne inteligencije, zahtijeva stalno oslanjanje na najnovije strateške smjernice velikih sila.

Izgradnja novog povijesnog bloka: Frakcije i hegemonijski „Transformizam”

Da bi se razumio stvarni uzlet i doseg ovog pokreta, nužno ga je smjestiti u kontekst formiranja onoga što bi Robert Cox – preuzimajući i prilagođavajući Gramscijevu terminologiju – nazvao novim „povijesnim blokom”. Riječ je o svjesnom pokušaju tehnološke elite da stvori čvrst savez materijalnih snaga, novih institucija i zavodljive ideologije koji će dokinuti tradicionalni, bipolarni politički narativ. Ono što ovaj novi povijesni blok nastoji izravno demontirati jest tradicionalni *vojno-industrijski kompleks* iz ere Hladnog rata, koji moderni tehno-kraljevi smatraju trome birokratiziranim, sporim, neinovativnim i previše ovisnim o zastarjelom, sporom hardveru.

Ova tehnološka alternativa, međutim, ne predstavlja monolitni pokret. Ona funkcionira kao široki intelektualni i financijski spektar koji možemo tipologizirati u četiri osnovna filozofska sloja:

Tablica 2: Tipologija tehno-akcelerationističkog i pragmatičnog bloka

Frakcija	Ključni akteri / Referentni primjeri	Temeljni strateški ciljevi	Tenzije i inherentne kontradikcije
Reformistički tehno-pragmatisti	E. Klein, umjereni VC fondovi	<i>Abundance agenda</i> , hiperprodukcija infrastrukture	Pokušaj depolitizacije fundamentalnih ekonomskih i klasnih sukoba
Longtermistički institucionalisti	W. MacAskill, rani OpenAI, <i>Efektivni altruizam</i>	Nadzor AGI-ja, uspostava globalne regulacije za spas čovječanstva	Sukob s radikalnim akcelerationistima oko brzine i etike inovacija
Radikalni akcelerationisti (e/acc)	M. Andreessen, xAI (Musk), N. Land, P. Thiel	Apsolutna deregulacija, tehnološki rast kao vrhunaravna, evolucijska sila	Potpuno i radikalno odbacivanje državnog okvira i demokratske odgovornosti
Suverenistički disruptori (NRx)	B. Srinivasan, C. Yarvin	Mrežne države, <i>gov-corp</i> (korporativni model uprave za države)	Temeljna nekompatibilnost s ustavnim poretom SAD-a i univerzalnim ljudskim pravima

Reformistički tehno-pragmatisti i „Abundance Agenda”: Ova je frakcija najbliža postojećem političkom centru i tehnologiju koristi primarno kao ideološki instrument. Ovaj pristup funkcionira kao klasični alat *transformizma* (Burawoy, 2003) – što označava specifičan proces apsorpcije potencijalno subverzivnih, subalternih (podređenih) elemenata društva u vladajući blok kako bi se emaskulirala i neutralizirala njihova opozicijska oštrica. Program hiperprodukcije, poznat kao *Abundance Agenda* (Klein, 2022), stoga nije puki, neutralni ekonomski program gradnje stanovanja i fuzijske energije; ona je pomno usustavljeni hegemonijski instrument osmišljen za sustavnu demobilizaciju klasnog konflikta, nudeći pasivni i neizbježni tehnološki rast kao jedinu legitimnu zamjenu za aktivnu i konfliktnu političku preraspodjelu dobara.

Longtermistički institucionalisti (Efektivni altruizam): Ova paradigma (MacAskill, 2022) usredotočena je na daleku budućnost i želi institucionalizirati rigorozan nadzor nad razvojem opće umjetne inteligencije (AGI) radi prevencije tzv. egzistencijalnih rizika (X-rizika). Ovoj struji cilj je nevoljka, ali nužna suradnja s državnim aparatom i stvaranje globalnih regulatornih panoptikona.

Radikalni akceleratoristi (e/acc): Suprotstavljeni longtermistima (koje posprudno nazivaju „decelacionistima” i „doomerima”), akceleratoristi (Andreessen, 2023; Land, 2011) tehnološki napredak tretiraju kao autonomnu, pa gotovo i biološki nezaustavljivu evolucijsku silu. Svaku državnu regulaciju percipiraju kao neoprostivu kočnicu civilizacijskog rasta, zagovarajući apsolutnu deregulaciju. Razvoj moćnih otvorenih modela poput *Grok-a* unutar tvrtke xAI izravna je manifestacija otpora regulatornom nadzoru.

Suverenistički disruptori i Mrežne države: Ekstremna intelektualna margina, ali margina sa značajnim kapitalom (*The Network State*, Srinivasan, 2022; koncepti *Neoreakcije* - NRx, Sandifer, 2017), koja otvoreno predlaže ukidanje starog westfalskog modela u korist ideološki čistih digitalnih zajednica (*cloud communities*) koje bi bile upravljane strogim korporativnim modelom (*gov-corp*), gdje državljanstvo funkcionira isključivo kao ugovor o pružanju usluga.

Uvjeti uspjeha i unutarnje granice bloka: Nesumnjivi uspjeh ovog novog bloka vidljiv je u privlačenju masovnih financijskih sredstava i sposobnosti oblikovanja javnog diskursa, crpeći nezadovoljstvo umjerenih birača. Međutim, njegova se prva duboka strukturna granica očituje upravo u potpunoj nemogućnosti uspostave unutarnjeg ideološkog konsenzusa: duboki raskol, pa čak i otvoreni prijezir, između frakcije *EA* (koja traži nadzor i regulaciju) te frakcije *e/acc* (koja traži uništenje regulatorne države) nepobitno dokazuje da „tehnološki sektor” ne posjeduje onu vrstu organske ideološke kohezije koja je nužna za preuzimanje i dugoročno obnašanje stabilne političke vlasti.

Empirijski test 1: Globalne sigurnosne asemblaže i privatizacija dominacije

Pokušaj ontološke rekonfiguracije američkog sustava najočitiji je u osjetljivoj sferi nacionalne sigurnosti. Abrahamsen i Williams (2009) sjajno definiraju sigurnosne asemblaže kao fluidne prostore u kojima se namjerno i neizbježno zamagljuju jasne granice između javnog interesa i privatnog profita. U današnjoj praksi, ovo poprima jasne konture fenomena koji Colin Crouch (2004) naziva *post-demokracijom*: formalne demokratske i institucionalne procedure (poput izbora i formalnih vojnih komandi) opstaju i redovito se odvijaju, ali stvarni procesi odlučivanja, epistemološka moć i vrhunska vojna analitika sele se iz javnih ufera u zatvorene, profitne arene privatnog kapitala.

Uvjeti uspjeha (Preoblikovanje operativne prakse): Uspjeh ove tehno-kratske paradigme empirijski je dokaziv kroz radikalnu transformaciju nabavnih procesa Ministarstva obrane SAD-a (DoD). Institucionalizacija ovakvog pristupa očituje se kroz osnivanje *Defense Innovation Unit* (DIU), čiji je godišnji proračun u nedavnim ciklusima (NDAA) odobren u iznosima od gotovo milijardu dolara eksplicitno namijenjenih potražnji za komercijalnim tehnologijama. Istodobno, izvješće *National Security Commission on AI* (NSCAI, 2021) službeno je otvorilo vrata *Big Tech* akterima. Implementacija moćnih Palantirovih i Andurilovih sustava – poput integracije u *Project Maven* (preko 480 milijuna dolara) ili ugovor za taktički sustav *TITAN* (*Tactical Intelligence*

Targeting Access Node, inicijalno težak 178 milijuna dolara) – demonstriraju ovaj ontološki pomak u strukturiranju moći. Država više ne posjeduje, niti može sama razviti, isključivi interni algoritam za prediktivnu analitiku i automatski odabir ciljeva na bojištu. Umjesto toga, ona *unajmljuje spoznaju* od privatnog entiteta koji trajno zadržava intelektualno vlasništvo nad AI modelom u formatu softvera kao usluge (*SaaS*). Materijalna faza vojne dominacije time je efektivno izdvojena vanjskim dobavljačima (*outsourcana*).

Strukturna granica (Slučaj satelitske mreže Starlink): Vrhunac primjene, ali istovremeno i točka loma ovog privatiziranog modela vođenja rata, viđena je na primjeru SpaceX-ove mreže *Starlink* tijekom rata u Ukrajini (2022.). U početnoj fazi, privatna je infrastruktura brže i učinkovitije spasila ukrajinsku obrambenu komunikaciju od bilo kojeg javnog sustava. Međutim, onoga trenutka u kojem je vlasnik te infrastrukture, koristeći se tehnologijom geolokacijskog blokiranja (*geofencing*), svojevoljno spriječio ukrajinski napad podmorskim dronovima na rusku flotu na Krimu – temeljeći taj presedan na vlastitoj, isključivo privatnoj i laičkoj procjeni rizika od nuklearne eskalacije – ogoljena je ključna analitička granica ove paradigme. Zorno je dokazano da privatni akter uspješno preuzima **materijalnu dominaciju** (tehničku, fizičku kontrolu nad ishodom i komunikacijom bojnog polja), ali u potpunosti podbacuje u kreiranju hegemonijskog **konsenzusa** (njegov je solistički potez izazvao teške osude, bijes saveznika i institucionalne istrage). Odgovor američke države predstavljao je klasičnu strukturnu korekciju: brzim ugovaranjem paralelnog, militariziranog projekta *Starshield*, država odlučuje asimilirati naprednu tehnologiju, ali beskompromisno vraća isključivu vojnu kontrolu nad njenom krajnjom upotrebom i autorizacijom.

Empirijski test 2: Oružana međuovisnost i nova tehnološka diplomacija

Na širem, vanjskopolitičkom planu, ova paradigma ambiciozno pokušava zamijeniti klasičnu geopolitiku naoružanja asimetričnom, prikrivenom kontrolom digitalnih i hardverskih tokova.

Kina i strukturno generirana povratna sprega

U odnosu prema globalnom rivalu, Kini, američka tehnološka elita usvaja agendu ublažavanja rizika (*de-risking*): cilj je održavanje globalne trgovine potrošačkim dobrima, ali uz istovremenu uspostavu čvrstog monopola nad globalnim lancima znanja u industriji naprednih poluvodiča.

Uvjeti uspjeha i geopolitičke granice: Teorija *oružane međuovisnosti* (Farrell & Newman, 2019) besprijekorno objašnjava "efekt davljenja" (*chokepoints* – vidljiv kroz zabrane i restrikcije na izvoz naprednih Nvidia AI akceleratora i ASML EUV litografskih strojeva). Ovaj je pokušaj doista uspio u privremenom, taktičkom usporavanju kineskog ubrzanog razvoja. Međutim, na strateškoj se razini ovdje uključuje ono što nazivamo strukturno generiranom povratnom spregom (*feedback loop*). Materijalna osnova ove fatalne kontradikcije duboko je upisana u logiku samih globaliziranih lanaca opskrbe: američki pokušaj arogantnog korištenja uskih grla ne može, ni u teoriji ni u praksi, istovremeno gušiti strateški razvoj Kine kao globalne sile i održavati profitabilnu globalnu tržišnu integraciju na kojoj počiva zapadni kapitalizam (Keohane & Nye, 1977). Ta unutarnja sistemska kontradikcija neizbježno izaziva suprotnu, autarkičnu mobilizaciju onih koji su podvrgnuti sankcijama.

Štoviše, ranjivost unutar asimetrične međuovisnosti ne teče samo jednosmjerno. Dugotrajni pokušaji američke administracije da prisili na prodaju ili potpuno zabrani kinesku aplikaciju TikTok (u vlasništvu tvrtke ByteDance) pokazuju da američki establišment itekako prepoznaje egzistencijalnu prijetnju formiranja „kognitivnog uskog grla” kojim suparnička strana sila potencijalno može manipulirati unutarnjim informacijskim prostorom same hegemonije. Kineska digitalna platforma transformirala se u oružanu međuovisnost uperenu izravno protiv srca SAD-a.

Kineski državno-partijski akceleracionizam kao simetrični odgovor

Kineski geopolitički odgovor predstavlja vjerojatno najfascinantniji, paradigmatički primjer državno-partijskog akceleracionizma. Dok zapadni, napose američki *e/acc* pokret grčevito zagovara deregulaciju i odmicanje od institucija, kineski model organski integrira tvrdi autoritarnu kontrolu, partijski nadzor i masovna državna ulaganja kako bi maksimalno ubrzao razvoj unutar logike nacionalnog, gotovo imperijalnog opstanka i „velikog pomlađivanja nacije” (Zeng, 2022). Od ranijih strateških planova poput *Made in China 2025*, pa sve do gigantskog državnog financiranja nacionalnih prvaka (Huaweijsa, SMIC-a, ByteDancea), u Kini država nije neprijatelj inovacije; država je nedvojbeni, ultimativni akcelerator.

Nove strateške smjernice usvojene u pripremama za kineski **15. petoljetni plan (2026.–2030.)** (State Council of the PRC, 2026), jasno i nedvosmisleno ukazuju na kulminaciju ovoga smjera. Ove smjernice eksplicitno i javno prioritetiziraju tzv. „izvanredne mjere” za izgradnju vertikalno integriranog AI ekosustava neovisnog o Zapadu te produbljivanje doktrine vojno-civilne fuzije usprkos razornim američkim kontrolama. Kina snažno prelazi na makroekonomsku strategiju dvostruke cirkulacije (*dual circulation*).

Ovdje je, s analitičkog stajališta, presudno ugraditi važnu ogradu: iako ovaj masivni kineski model trenutačno pokazuje impresivnu nadmoć u snažnoj, brznoj koordinaciji resursa (poput gradnje infrastrukture i prikupljanja enormnih baza podataka za trening modela neopterećenih zapadnim koncepcijama privatnosti), takva kruta centralizacija dugoročno nosi izuzetno visoku cijenu. Od strukturne neefikasnosti državnog komitetskog planiranja, endemske i kapilarne korupcije pri alokaciji golemih državnih subvencija, do latentne opasnosti od gušenja istinskih, autentičnih (disruptivnih) inovacija odozdo – kineski autoritarni model predstavlja prijetnju vlastitoj dugoročnoj tehnološkoj adaptivnosti.

Unatoč ovim slabostima, rezultat američkog pritiska i kineskog odgovora nije kreiranje nekakve mirne, post-geopolitičke tehnološke sinteze; rezultat je čista globalna fragmentacija – radikalna bifurkacija globalnog informacijskog i proizvodnog poretka u dva suprotstavljena tehnološka ekosustava, fenomen prepoznat kao „splinternet”.

Tablica 3: Komparacija suprotstavljenih modela ubrzanja

Dimenzija	Američki hibridni tehno-akceleracionizam	Kineski državno-partijski akceleracionizam
Primarni pokretač inovacija	Sektor <i>venture</i> kapitala, tehnološki oligarsi, elita iz Silicijske doline	Kineska komunistička partija, masovni državni kapital, „Nacionalni prvaci”
Pravni i sistemski odnos prema državi	Traženje labave deregulacije, autorsanje tehnološke dominacije (država se tretira kao kupac/klijent)	Potpuna, bezuvjetna subordinacija tehnološkog sektora državi (vojno-civilna fuzija)
Dominantna geopolitička strategija	Asimetrična međuovisnost, tehnološko odvrćanje uz pomoć privatnih sigurnosnih assemblaža	<i>Dual circulation</i> (dvostruka cirkulacija), opsesivna težnja za potpunom autarkijom u ključnim „uskim grlima”
Strukturne barijere i fatalne granice	Očita nemogućnost postizanja ideološkog konsenzusa, duboki rascjep interesa (privatni profit vs. javna nacionalna sigurnost)	Smanjena organska adaptivnost, stalan rizik od tehnološke i znanstvene izolacije, snažan međunarodni normativni otpor sustavu nadzora

Tehnološka integracija Globalnog juga

Izvan osovine Washington-Peking, na prostorima Globalnog juga, američka tehnološka alternativa nastupa promijenjenom paradigmom. Inicijative masovnih ulaganja poput Googleovog podmorskog interkontinentalnog kabela *Equiano* (infrastrukturnog projekta vrijednog milijardu dolara za spajanje Europe, zapadne obale Afrike i Južne Afrike) ili Microsoftove filantropsko-tehnološke *Airband Initiative*, zorno dokazuju uspješnu kapilarnu penetraciju američkog kapitala. Ipak, prema jasnim pokazateljima iz izvješća tijela poput UNCTAD-a (*Digital Economy Report*, 2021), isključivo softverska rješenja i polovične privatne inicijative ne mogu nadomjestiti ogromne, goruće deficite u osnovnoj fizičkoj i teškoj industrijskoj infrastrukturi država u razvoju. Kada se američki pristup komparira s kineskom divovskom inicijativom Pojas i put (*Belt and Road Initiative* - BRI) – u sklopu koje su državna poduzeća, uz potporu tehnoloških giganta poput Huaweija, isporučila tisuće kilometara cesta, moderne luke i nacionalne 5G mreže praćene teškim hardverskim donacijama – postaje jasno da američki komercijalni izvoz SaaS proizvoda pati od deficita legitimiteta. Za lokalne političke elite to je često oblik novog „digitalnog kolonijalizma” i pukog rudarenja resursa (podataka), čime se pokazuje očigledno ograničenje u sposobnosti Silicijske doline da izgradi dugoročni, ideološki potkovani hegemonijski konsenzus među stanovništvom Globalnog juga.

Granična iskustva: Sustavne barijere privatiziranoj hegemoniji

Prethodna detaljna analiza ukazuje na nepobitnu činjenicu da tehno-akcelerationistički i libertarijanski projekt iz Silicijske doline, iako nevjerojatno financijski potentan, biva neizbježno asimiliran, oštro limitiran i institucionalno preoblikovan kroz seriju „graničnih iskustava” (*limit experiences*):

Povratak „teške” intervencionističke države: Temeljni postulat radikalnog *e/acc* pokreta o prirođenoj superiornosti i nedodirljivosti apsolutno slobodnog globalnog tržišta surovo je razbijen na hridima geopolitičke zbilje. Donošenje strateškog zakona *CHIPS and Science Act* (2022.), praćenog paketom od enormne 52 milijarde dolara izravnih državnih i federalnih subvencija za hitan povratak proizvodnje mikročipova na tlo SAD-a (s krunskim projektima poput gradnje postrojenja TSMC-a i Intela u Arizoni), predstavlja robusni povratak protekcionističke industrijske politike. Država je povukla crtu: ona eksplicitno i grubo odbija prepustiti elementarni hardverski i proizvodni suverenitet nepredvidivoj logici međunarodnog *venture* kapitala.

Normativne i pravne barijere hegemonijskog konsenzusa: Kako smo dokazali pozivajući se na Coxa, hegemonija ne trpi samo sirovu moć; ona zahtijeva duboki međunarodni ideološki i pravni pristanak. Pokušaj američke tehnološke elite da na saveznike bezuvjetno izveze vlastiti poslovni model dereguliranog podatkovnog rudarenja i bihevioralne modifikacije (koji Shoshana Zuboff, 2019, precizno naziva *nadzornim kapitalizmom*) naišao je na gotovo neprobojni normativni zid u obliku institucija Europske unije. Usvajanje i implementacija europskog Zakona o umjetnoj inteligenciji (*AI Act*) uspostavlja opipljiv „Bruxelleski efekt” – regulatorni, ekstrateritorijalni štit koji pravno obvezuje i masivne američke korporacije ukoliko ne žele izgubiti pristup najbogatijem tržištu od 450 milijuna ljudi. Time je europska normativna moć neporecivo demonstrirala sposobnost ograničavanja pukog mehaničkog širenja američke tehnološke dominacije i proaktivnog sprječavanja njenog pretakanja u globalni hegemonijski konsenzus.

Državno-privatna simbioza i stabilizacija trajnog hibrida: Kao konačni, stvarni institucionalni ishod na američkom tlu, ne događa se ni ukidanje države ni nacionalizacija koda, već se manifestira ono što Linda Weiss (2014) detaljno razrađuje kroz koncept složene „državno-privatne simbioze”. Pentagon, obavještajne agencije i Silicijska dolina grade krhki, ali moćan međuovisni odnos: tehnološki sektor dobiva sigurnost masovnog kapitala osiguranog nultim državnim rizikom, a zauzvrat federalna država dobiva agilnost i algoritamsku spoznaju koju njena troma birokracija ne može i ne zna proizvesti. Ovo partnerstvo nesumnjivo nudi američkoj hegemoniji asimetričnu,

taktičku prednost pred strogo centraliziranim modelima (poput kineskog), no to partnerstvo dolazi s iznimno opasnom cijenom: onim što Colin Crouch (2004) označava kao permanentnu i sistemsku atrofiju demokratskog nadzora nad vojnim aparatom.

Epistemološki limit i arogancija solucionizma: Evgeny Morozov (2013) ispravno argumentira temeljnu zabludu ovog pokreta, ističući da uporno tehnokratsko prevođenje iznimno složenih dubokih geopolitičkih, povijesnih i klasnih konflikata u prozaičan, simplificiran jezik pukih „inženjerskih grešaka” (takozvanih *bugova*) predstavlja izraz arogantnog i dubokog političkog sljepila. Istinska geopolitička stabilnost ne ovisi isključivo o matematičkoj procesorskoj efikasnosti i hladnoj optimizaciji opskrbnih lanaca; ona je tragično ovisna o neizbrisivom povijesnom pamćenju, iracionalnim ljudskim strastima, osjećaju nepravde i nerješivim asimetrijama moći koje se ni uz najbolju volju ne mogu tek pukim kodom algoritamski riješiti bez povratka na tlo konvencionalne sile.

Tablica 4: Granična iskustva i strukturne barijere privatizaciji hegemonije

Tip barijere	Manifestacija u praksi (Slučaj)	Posljedica po tehnološki diskurs
Državno-industrijski realizam	Subvencije kroz <i>CHIPS Act</i> (2022.)	Dokidanje mita o superiornosti nereguliranog <i>laissez-faire</i> tržišta
Normativno i pravno ograničavanje	Europski <i>AI Act</i> i "Bruxelleski efekt"	Blokada uspostavljanja globalnog nadzornog kapitalizma kao ideološkog konsenzusa
Geopolitička povratna sprega	Kineska autarkija i odgovor (<i>15. FYP</i>)	Fragmentacija globalnog opskrbnog lanca i nastanak suparničkog ekosustava

Zaključak

Sveobuhvatna analiza u ovoj studiji jasno i nedvosmisleno dokazuje da grandiozni projekt „ontološke rekonfiguracije” pokrenut iz lobija Silicijske doline uspijeva preoblikovati institucijsku praksu američke vanjske i sigurnosne politike isključivo i jedino tamo gdje taj isti sektor nudi opipljiva, superiorna tehnička rješenja za hitne, taktičke i operativne potrebe američke države u krizi (poput obrambenih *SaaS* asemblaža utjelovljenih u projektima *Maven* i *TITAN*, brze modernizacije terenske vojne analitike, te preciznog taktičkog davljenja suparničke kineske industrije naprednih čipova).

Međutim, originalni znanstveni doprinos ovog rada u postojećoj literaturi leži u empirijskom i teorijskom dokazivanju teze da pokušaj ekstremne privatizacije hegemonije ne rezultira glatkim, trijumfalnim prelaskom u novi, stabilni post-westfalski korporativni poredak. Sustav u kojem apersonalni algoritam i privatni dioničari unilateralno i nepogrešivo vladaju nacijama ostaje domena fikcije. Naprotiv, taj radikalni proces stvara *kronično nestabilan hibridni sustav*. U tom se specifičnom, fuzioniranom sustavu na globalnoj razini uspijeva ostvariti isključivo privatizacija grube, sirove **materijalne dominacije**, ali nikada ne dolazi do izgradnje trajnog međunarodnog i nacionalnog **ideološkog konsenzusa**, koji je (prema Gramsciju i Coxu) vitalan i nužan za ostvarivanje istinske, legitimne hegemonije.

Transnacionalna, ekspanzivna logika korporativnog tehnološkog solucionizma neprestano se, iz tjedna u tjedan, sudara s teškim barijerama klasičnog državnog realizma. Paradigmatski slučajevi državnog preuzimanja projekta *Starshielda* (kao izravne državne, vojne korekcije muskovog samovoljnog *geofencinga*), zatim povratka masivne teške industrijske politike i intervencionizma kroz *CHIPS Act*, te sofisticiranog međunarodnog normativnog i civilizacijskog otpora kroz usvajanje europskog *AI Acta*, izvan svake sumnje dokazuju da suvremena država i usklađeni normativni međunarodni akteri i dalje posjeduju visoko rezilijentne, zakonske i represivne

mehanizme za ograničavanje, blokiranje i konačnu asimilaciju narasle privatne tehnološke moći. Nadalje, i podjednako važno, ovakva tehnološka doktrina „asimetrične kontrole” ne operira i ne ostvaruje se u geopolitičkom, post-povijesnom vakuumu. Arogantni pokušaj nametanja američke oružane međuovisnosti i iskorištavanja tehnoloških uskih grla nije – kako su se nadali akceleratorionisti – ukinuo geopolitiku. Umjesto toga, taj je pokušaj neumoljivom i predvidivom materijalnom povratnom spregom isprovocirao brutalan, simetričan pa čak i nadmoćan nacionalni odgovor na drugoj strani Pacifika: probuđen je i usavršen kineski državno-partijski akceleratorionizam. Umjesto da uspostavi stabilnu, profitabilnu asimetriju u kojoj SAD suvereno kontrolira bazu znanja a Kina ostaje podređena „svjetska tvornica”, američki pokušaj brze privatizacije dominacije generirao je duboku, nepovratnu bifurkaciju i tektonski rascjep cjelokupnog globalnog poretka.

Tehnološki akceleratorionizam, vođen vizijama moćne, otuđene Silicijske doline, dakle, nije uspješno nadomjestio, prevladao niti ukinuo tradicionalnu, brutalnu, klasičnu geopolitičku konfrontaciju velikih sila; on joj je, pokazuju svi empirijski dokazi ove studije, samo i isključivo ustupio novu, visoko isplativu, tehnološki fascinantnu, ali iznimno zapaljivu i opasnu infrastrukturnu pozornicu.

Bibliografija i korištena literatura

- Abrahamsen, R., & Williams, M. C. (2009). Security beyond the state: Global security assemblages in international politics. *International Political Sociology*, 3(1), 1–17.
- Andreessen, M. (2023). *The techno-optimist manifesto*. Andreessen Horowitz. Dostupno na: a16z.com.
- Burawoy, M. (2003). For a sociological Marxism: The complementary convergence of Antonio Gramsci and Karl Polanyi. *Politics & Society*, 31(2), 193–261.
- Cox, R. W. (1981). Social forces, states and world orders: Beyond international relations theory. *Millennium: Journal of International Studies*, 10(2), 126–155.
- Crouch, C. (2004). *Post-democracy*. Cambridge: Polity.
- Drutman, L. (2020). *Breaking the two-party doom loop: The case for multiparty democracy in America*. Oxford: Oxford University Press.
- Farrell, H., & Newman, A. L. (2019). Weaponized interdependence: How global economic networks shape state coercion. *International Security*, 44(1), 42–79.
- Fukuyama, F. (2014). *Political order and political decay: From the industrial revolution to the globalization of democracy*. New York: Farrar, Straus and Giroux.
- Keohane, R. O., & Nye, J. S. (1977). *Power and interdependence*. Boston: Little, Brown.
- Klein, E. (2022). The economic mistake the left is finally fixing. *The New York Times*.
- Land, N. (2011). *Fanged Noumena: Collected Writings 1987-2007*. Falmouth: Urbanomic.
- Luce, E. (2023). The new Washington consensus. *Financial Times*.
- MacAskill, W. (2022). *What we owe the future*. New York: Basic Books.
- Mazzucato, M. (2013). *The entrepreneurial state: Debunking public vs. private sector myths*. London: Anthem Press.
- Morozov, E. (2013). *To save everything, click here: The folly of technological solutionism*. New York: PublicAffairs.
- National Security Commission on Artificial Intelligence (NSCAI). (2021). *Final Report*. Washington, D.C.: NSCAI.
- Rosenstone, S. J., Behr, R. L., & Lazarus, E. H. (2018). *Third parties in America: Citizen response to major party failure* (2nd ed.). Princeton: Princeton University Press.
- Sandifer, E. (2017). *Neoreaction a basilisk: Essays on and around the alt-right*. Eruditorum Press.
- Srinivasan, B. (2022). *The network state: How to start a new country*. 1729.
- State Council of the People's Republic of China. (2026). *Outline of the 15th Five-Year Plan (2026-2030) for National Economic and Social Development*. (Analiza smjernica). Beijing: State Council.
- United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). (2021). *Digital Economy Report*

2021: *Cross-border data flows and development*. Geneva: United Nations.

Weiss, L. (2014). *America Inc.?: Innovation and enterprise in the national security state*. Ithaca: Cornell University Press.

Zeng, J. (2022). *Artificial intelligence with Chinese characteristics: National strategy, security and authoritarian governance*. Singapore: Springer Nature.

Zuboff, S. (2019). *The age of surveillance capitalism: The fight for a human future at the new frontier of power*. New York: PublicAffairs.

Preporučena literatura za daljnje proučavanje

Za istraživače, studente i čitatelje koji žele dodatno produbiti razumijevanje tema dotaknutih u ovoj studiji (napose na sjecištu informacijskih tehnologija, autoritarnog kapitalizma i kritičke teorije sigurnosti), preporučuju se sljedeća kapitalna djela:

Tehnologija, država i inovacija:

Mazzucato, M. (2013). *The entrepreneurial state*. (Kritična demistifikacija tvrdnje da tehnološki napredak generira isključivo privatni kapital, dokazujući primarnu, nezamjenjivu ulogu državnog financiranja bazičnih istraživanja na kojima danas počiva Silicijska dolina).

O'Mara, M. (2019). *The Code: Silicon Valley and the remaking of America*. Penguin Press.

(Sveobuhvatna povijesna rekonstrukcija dubinskih veza i prepletenosti između Pentagona i nastanka prvih velikih korporacija u dolini).

Utjecaj platformskog kapitalizma i „Post-rada”:

Srnicek, N. (2017). *Platform capitalism*. Polity. (Značajna političko-ekonomska dekonstrukcija načina na koji tehnološke platforme monopoliziraju prikupljanje podataka kao sirovinu modernog doba, funkcionirajući kao rentijerski infrastrukturni monopoli).

Williams, A., & Srnicek, N. (2015). *Inventing the future: Postcapitalism and a world without work*. Verso Books. (Za razumijevanje specifične "lijeve" verzije akcelerationizma koja se dijametralno razlikuje od libertarijanskog *e/acc* pristupa).

Egzistencijalni rizici i umjetna inteligencija (AI):

Bostrom, N. (2014). *Superintelligence: Paths, dangers, strategies*. Oxford University Press. (Temeljni tekst koji je oblikovao strahove, filozofiju i strategije pokreta Efektivnog altruizma i longtermista u pogledu usklađivanja umjetne opće inteligencije – *AI alignment*).

Whittaker, M. (2021). *The steep cost of capture*. ACM Interactions. (Kritički osvrt na načine kojima *Big Tech* korporacije financiranjem zarobljavaju neutralna akademska istraživanja u domeni umjetne inteligencije).

Kina i geopolitika naoružane ekonomije:

Allison, G. (2017). *Destined for war: Can America and China escape Thucydides's trap?*. Houghton Mifflin Harcourt. (Nezaobilazno za postavljanje teorijskog okvira "strateškog natjecanja" i rizika od konvencionalnog sukoba oko tehnološke asimetrije).

Doshi, R. (2021). *The long game: China's grand strategy to displace American order*. Oxford University Press. (Dokumentirana analiza kineske geoekonomske i vojne strategije iz perspektive visokog dužnosnika Nacionalnog vijeća za sigurnost SAD-a).